

چالش‌های عدالت ترمیمی در حقوق کیفری ایران

مؤلف: سعید قاسمی

ویراستار علمی: رضا زینلی

سرشناسه:	قاسمی، سعید، ۱۳۶۷ -
عنوان و نام پدیدآور:	چالش‌های عدالت ترمیمی در حقوق کیفری ایران / نگارنده: سعید قاسمی؛ ویراستار علمی: رضا زینلی.
مشخصات نشر:	اصفهان: نشر دارخوین، ۱۳۹۵.
مشخصات ظاهری:	۱۲۲ ص.
شابک:	۹۷۸-۶۰۰-۳۸۰-۳۷۳-۲
وضعیت فهرست‌نویسی:	فپا
یادداشت:	کتابنامه.
موضوع:	عدالت ترمیمی -- ایران / Restorative justice -- Iran
رده بندی کتبی:	HV۸۶۸۸/ج۲ ۱۳۹۵
رده بندی دیسی:	۳۶۴ / ۶۸۰۹۵۵
شماره کتابشناسی:	۲۲۶۰۸۲۶

تلفن: ۰۵۰۲ / ۷۲
۰۹۱۷۸۰۰۰۷

چالش‌های عدالت ترمیمی در حقوق کیفری ایران

تألیف: سعید قاسمی

ویراستار علمی: رضا زینلی

ناشر: دارخوین

طراحی گرافیک: گروه فرهنگی هنری پلک، محمد کاظم شمایی

تعداد صفحات: ۱۴۲ صفحه

سال و نوبت چاپ: ۱۳۹۵ / اول

تیراژ: ۱۰۰۰ نسخه

قیمت: ۱۲۰۰۰ تومان

فهرست مطالب ...

۱۳ پیشگفتار

۱۵ فصل اول: کلیات تحقیق

۱۷ ۱-۱- مقدمه

۱۹ ۲-۱- بیان مسأله

۲۰ ۳-۱- علل و اهمیت انتخاب موضوع

۲۱ ۴-۱- اهداف تحقیق

۲۱ ۵-۱- سئوالات تحقیق

۲۱ ۱-۵-۱- سئوالات اصلی:

۲۱ ۱-۵-۲- سئوالات فرعی:

۲۱ ۶-۱- فرضیه‌های تحقیق

۲۲ ۷-۱- تعریف واژه‌ها

۲۳ ۸-۱- پیشینه تحقیق

۲۶ ۹-۱- روش تحقیق

فصل دوم: مبانی نظری عدالت ترمیمی.....	۳۷
▪ طرح بحث:.....	۳۹
▪ ۱-۲- تعریف و مفهوم شناسی عدالت ترمیمی.....	۳۹
□ ۱-۱-۲- تعریف عدالت ترمیمی.....	۳۹
□ ۲-۱-۲- پیشینه تاریخی و مفهوم شناسی عدالت ترمیمی.....	۳۱
• ۱-۲-۱-۲- پیشینه تاریخی عدالت ترمیمی.....	۳۱
• ۱-۲-۱-۲-۱-۲- عدالت ترمیمی در جهان.....	۳۲
• ۱-۲-۱-۲-۱-۲- عدالت ترمیمی در حقوق ایران.....	۳۳
• ۱-۲-۱-۲-۲- مفهوم شناسی عدالت ترمیمی.....	۳۴
□ ۳-۱-۲- مفاهیم مرتبط با عدالت ترمیمی.....	۴۲
• ۱-۲-۱-۳- رابطه روح دینی و نظام عدالت کیفری.....	۴۲
• ۱-۲-۱-۳- حوزه‌های ارتباطی باکردهای ترمیمی و نظام عدالت کیفری.....	۴۲
• ۱-۲-۱-۳-۳- عدالت ترمیمی قبل از دادرسی کیفری.....	۴۲
• ۱-۲-۱-۳-۴- وجه افتراق دادرسی ترمیمی و دادرسی کیفری.....	۴۴
▪ ۲-۲- عناصر، اهداف و اصول عدالت ترمیمی.....	۴۵
□ ۱-۲-۲- عناصر عدالت ترمیمی.....	۴۵
• ۱-۲-۱-۲-۲- داوطلبانه بودن.....	۴۵
• ۱-۲-۱-۲-۲- اظهار ندامت.....	۴۶
• ۱-۲-۱-۲-۲- رودررویی.....	۴۷

- ۴۷ ۴-۱-۲-۲-۲ توافق
- ۴۷ ۵-۱-۲-۲-۲ حمایت
- ۴۸ ۶-۱-۲-۲-۲ محرمانه و غیرعلنی بودن
- ۴۸ ۲-۲-۲-۲ اهداف عدالت ترمیمی
- ۴۹ ۱-۲-۲-۲-۲ جبران
- ۴۹ ۲-۱-۲-۲-۲-۲ اصالت روابط شخصی
- ۵۰ ۳-۱-۲-۲-۲-۲ بازپذیری
- ۵۰ ۴-۱-۲-۲-۲-۲ مشارکت
- ۵۱ ۳-۲-۲-۲-۲ اصول عدالت ترمیمی
- ۵۴ ۱-۳-۲-۲-۲ اصول
 - ۱-۱-۳-۲-۲-۲ اصل پذیرش ماهیتی معارض
 - با حقوق و روابط افراد برای جرم و تعدیل گفتمان
 - تقابل جرم با حق و نوایز تحت تصدی دولت .. ۵۴
 - ۲-۱-۳-۲-۲-۲ اصل تطهیر و حذف
 - برقراری حداکثری نظام کیفردهی و سرکوبگر
 - در قبال جرایم ۵۶
- ۵۹ ۲-۳-۲-۲-۲ اصول مربوط به سهامداران پدیده مجرمانه
- ۵۹ ۱-۲-۳-۲-۲-۲ اصل حمایت از بزه دیده و
- ۵۹ مشارکت وی در فرایند کیفری
- ۵۹ ۲-۲-۳-۲-۲-۲ اصل تعدیل نگرش نسبت به
- بزهکار و حذف تفکرات دشمن پندارانه نسبت به
- وی ۶۰

- ۶۲-۲-۲-۳-۲-۳- اصل پذیرش اصالت مداخله و
مشارکت جامعه محلی در فرایند کیفی ۶۲

فصل سوم: محدودیت ها، آثار و نتایج عدالت ترمیمی ۶۵

- ۶۷- طرح بحث: ۶۷

- ۶۷-۱-۲- محدودیت ها و مشکلات عدالت ترمیمی ۶۷

- ۶۸-۲-۳- آثار و نتایج اعمال رویکردهای ترمیمی ۶۸

- ۶۸-۲۳- نظریه تندرو ۶۸

- ۶۹-۲-۲-۳- نظریه بدنامی ۶۹

- ۷۰-۲-۳- روش ها و فرآیندهای اجرای عدالت ترمیمی ۷۰

- ۷۱-۱-۲-۳- میانجیگری ۷۱

- ۷۱-۱-۳-۳- اهداف میانجیگری ۷۱

- ۷۳-۲-۱-۳-۳- میانجیگری در ایران ۷۳

- ۷۶-۲-۲-۳- نشست ها ۷۶

- ۷۷-۱-۲-۳-۳- اهداف نشست ها ۷۷

- ۷۷-۲-۲-۳-۳- کنفرانس های گروهی خانوادگی یا نشست در ۷۷

- ۷۸- حقوق ایران ۷۸

- ۸۰-۳-۳-۳- محافل یا حلقه های بزه دیده - بزهکار در حقوق ایران ۸۰

- ۸۱-۴-۳-۳- جامعه محلی ۸۱

- ۸۲ ۳-۳-۴-۲-اهداف جامعه محلی
- ۳-۳-۴-۲-روش هیأت‌های قضا‌زدایی- ترمیمی جامعه
- ۸۲ محلی در حقوق ایران
- ۴-۳-۴-۲-مینه‌ها و رویکردهای ترمیمی در بطن قوانین ماهوی و شکلی حقوق ایران
- ۴-۳-۴-۱-نهاد قاضی تحکیم
- ۴-۳-۲-دادگاه‌های سیار
- ۴-۳-۲-۳-میان بگری در مراکز پلیس
- ۴-۳-۴-۳-واحد‌های صلح سازش در دادگستری
- ۴-۳-۴-۴-حکمت و نه شورای اسلامی
- ۴-۳-۵-میانگیری قضایی
- ۴-۳-۶-نهاد شورای حل اختلاف
- ۴-۳-۷-جلوه‌های عدالت ترمیمی در نظام دادرسی
- ۴-۳-۸-شیوه‌های غیرقضایی حل و فصل اختلافات
- ۴-۳-۹-اقسام شیوه‌های غیرقضایی در سیستم دادرسی
- ۴-۳-۹-۱-میانگیری
- ۴-۳-۹-۲-داوری
- ۴-۳-۹-۳-مذاکره و گفتگوی طرفین دعوا
- ۴-۳-۹-۴-صلح و سازش

فصل چهارم: چالش‌های حقوقی عدالت ترمیمی در حقوق ایران..... ۹۷

۹۹ طرح بحث: ■

۹۹ ۱-۴- چالش‌ها و ایرادات حقوقی عدالت ترمیمی ■

۱۰۰ ۱-۴-۱- عدم تناسب پاسخ ترمیمی (تعدد مشارکت کنندگان) □

۱۰۴ ۱-۴-۲- تهدید و تحدید تضمینات دادرسی عادلانه □

۱۰۴ ۱-۴-۳- افول اصل برائت پیش نیاز فرایند ترمیمی □

۱۰۹ ۱-۴-۴- عوارض بودن فرایند ترمیمی □

۱۱۳ ۱-۴-۵- سلب حق جدید نظرخواهی مصونیت عدالت ترمیمی از □

اشتباه ۱۱۳

۱۱۴ ۱-۴-۶- عدم حضور وکیل □

۱۱۶ ۲-۴- چالش‌های پیش روی روش‌های عدالت ترمیمی ■

۱۱۶ ۱-۲-۴- چالش‌های پیش روی فرایند میانجیگری □

• ۱-۲-۴- مقاومت و مخالفت بازیگران رسمی در عرصه

اجرای عدالت ۱۱۷

۱۱۷ ۲-۱-۲-۴- آسیب ناشی از اختیاری بودن پذیرش فرایند میانجیگری ■

• ۱-۲-۴-۳- فقدان عنصر تجربه و تخصص در مجریان

میانجیگری ۱۱۸

• ۱-۲-۴-۴- عدم رویه واحد و اختلاف نظر در روش‌های

اجرای میانجیگری ۱۱۹

۴-۲-۱-۵- استفاده ابزاری از بزه‌دیده به نفع بزهکار..... ۱۲۰

۴-۲-۲- چالش‌های پیش روی نشست‌های گروهی و خانوادگی در حقوق ایران..... ۱۲۰

۴-۲-۳- چالش‌های پیش روی محافل یا حلقه‌های بزه‌دیده - بزهکار در حقوق ایران..... ۱۲۱

۴-۲-۴- چالش‌های پیش روی روش هیأت‌های قضازدایی - تأیید جامعه محلی در حقوق ایران..... ۱۲۲

۴-۳- چالش‌های اجتماع - فرهنگی ناظر بر آن..... ۱۲۳

۴-۳-۱- آیین صلح..... ۱۲۳

۴-۳-۲- آیین خون بس..... ۱۲۷

۴-۳-۳- آیین پناهندگی (آیین پتر)..... ۱۳۰

۵-۱- نتیجه‌گیری..... ۱۳۲

منابع و مأخذ..... ۱۳۷

الف- منابع فارسی..... ۱۳۷

۱- کتاب‌ها..... ۱۳۷

۲- مقالات..... ۱۳۹

۳- پایان نامه‌ها..... ۱۴۰

پیشگفتار:

عدالت ترمیمی به عنوان الگوی مقابل با همزیست با عدالت کیفری سنتی از دهه هفتاد قرن بیستم مورد توجه قرار گرفته است. مسایل و مشکلات ناشی از اجرای عدالت کیفری و سنتی (عدالت کیفری مبنی بر سزادهی و بازپروری) و از جمله عدم توجه کافی به حقوق و جایگاه بهره‌دیدگان و اجتماع و به طور کلی مصادره عدالت از طرف دولت و انتقادهای و ایرادهای وارد بر آن، زمینه ساز ظهور عدالت ترمیمی و استفاده از برنامه‌ها و روشهای اجرای آن در بسیاری از کشورهای جهان گردید؛ به گونه‌ای که تلاشهای ملی برای اجرای برنامه‌های عدالت ترمیمی، بسرعت در برخی نهادهای منطقه‌ای و از جمله اروپایی و پس از آن در قلمرو بسیاری از کشورهای توسعه‌یافته، مدنظر قرار گرفت و به رسمیت شناخته شد. از آنجا که عدالت ترمیمی در هر حال، به اختلافات اصحاب دعوای کیفری رسیدگی می‌کند که به دنبال وقوع جرم بین آنان بروز کرده است، طبیعی است که از منظر حقوقی نیز انتقاداتی بر آن وارد می‌شود.

عدالت ترمیمی در رسیدگی به اختلاف ناشی از جرم، عوارض حقوقی را به کلی زیر پا نمی‌گذارد و خود را در فرآیند ترمیمی مقید به تضمینات حقوقی به منظور حمایت از بزه‌دیده‌ی، عدالت ترمیمی می‌داند که در برخی موارد به طور مستقیم بزه و از اصول حقوقی ویژه‌ی خود متابعت می‌کند. بنابراین، همواره ممکن است ضوابط و قواعد ویژه حاکم بر فرآیند ترمیمی با اصول حقوقی حاکم بر روند سنتی رسیدگی کیفری در تعارض قرار گیرد. منتقدان عدالت ترمیمی معتقدند که از بعد حقوقی بر عدالت ترمیمی ایرادهایی وارد است که در این جا به عمده‌ترین ایرادهای حقوقی آن می‌پردازیم.